

## PAPER DETAILS

TITLE: AILE MAHKEMELERİNDE GÖREV YAPAN UZMANLARIN HİZMET İÇİ EĞİTİM İHTİYACI

AUTHORS: Çigdem KILIÇ

PAGES: 273-290

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1490595>

## **Aile Mahkemelerinde Görev Yapan Uzmanların Hizmet içi Eğitim İhtiyacı**

Çiğdem KILIÇ<sup>1</sup>

### **ÖZ**

Türkiye’de Adalet Bakanlığına bağlı çalışan Aile Mahkemelerinde 2004 yılından itibaren psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanları görev yapmaktadır. Aile mahkemelerinde çalışan uzmanlar göreve başladıkları tarihten günümüze kadar üç kez hizmet içi eğitim faaliyetinden faydalanmışlardır. Bu araştırma, Aile Mahkemesi uzmanlarının hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını nitel bakış açısından ele almaktadır. Araştırma sürecinde farklı illerde bulunan Aile Mahkemelerinde görev yapan 9 Aile Mahkemesi uzmanının görüşüne başvurulmuş, elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcılar bugüne kadar yapılan hizmetiçi eğitimlerin sayısını, süresini ve içeriğini yetersiz bulmakta; göreve yeni başlayanların eğitimi, velayet, boşanma, alanla ilgili gelişmeler ve görüşme teknikleri gibi konularda eğitim ihtiyacı duymaktadırlar.

**Anahtar kelimeler:** Yaşam boyu öğrenme, yetişkin eğitimi, aile mahkemesi uzmanı, hizmet içi eğitim

## **In Service Education Needs of Family Court Social Workers**

### **ABSTRACT**

In Turkey, since 2004, psychologists, pedagogues and social workers are employed in Family Courts working under the Ministry of Justice. Social workers employed in the family courts -on the average- took 3 in-house training seminars until today beginning from the date of employment. This research is aiming to bring a qualitative point of view to the in-house training seminar needs of the Family Court social workers. During the research, 9 experts employed in different cities were contacted and the data obtained were analyzed descriptively. According to the survey, the participants not only declared that concerning the in house training seminars completed so far, the number/duration/content of the seminars were insufficient, but also mentioned that the newcomers do need start-up training about child custody, divorce, developments in their field and interview techniques.

**Keywords:** Life long learning, adult education, family court social workers, in service education

### **GİRİŞ**

Eğitimin insan hayatı boyunca devam eden bir süreç olduğunun ortaya çıkmasıyla “yaşam boyu öğrenme” kavramı da eğitim literatüründe yerini almıştır. Çağdaş eğitim anlayışına göre eğitim, örgün eğitimin bitmesinden

---

<sup>1</sup> Yard.Doç.Dr.Abant İzzet Baysal Üniversitesi. e-posta: cgdmlc@gmail.com

sonra da devam eden; yetişkinlerin ailevi, sosyal ve mesleki yaşamlarında yürüttüğü öğrenme faaliyetlerinin tümünü kapsayan bir eylemdir.

Bireylerin meslek yaşamları boyunca sıklıkla ihtiyaç duyduğu eğitim türü olan hizmet-içi eğitim, yaşam boyu öğrenme çerçevesinde etkili ve önemli bir yer tutmaktadır. Bir öğretim kurumunun belli bir programını tamamlayan ve iş yaşamına katılan bireylerin, kurumca istenen bilgi, beceri ve tutumları yeterince kazanamamış olmaları durumunda, üst kademelere eleman yetiştirilmesi veya mesleki yeniliklere uyum sağlamak gerektiğinde hizmet-içi eğitim zorunlu hale gelmektedir (Pehlivan, 1992).

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Türkiye’de Adalet Bakanlığına bağlı aile mahkemelerinde görev yapan veya göreve yeni başlamış aile mahkemesi uzmanlarının mesleğe uyumlarının ve mesleki yönden gelişimlerinin sağlanması amacıyla belli aralıklarla hizmet içi eğitim uygulamalarından yararlandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Adalet Bakanlığına bağlı aile mahkemelerinde psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanlarının çalışması ilk olarak 9.1.2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun ile birlikte olmuştur. 2004 yılından itibaren bahsi geçen meslek gruplarından uzmanlar Aile mahkemelerinde görev yapmaya başlamışlardır. Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünden edinilen bilgilere göre, 2012 yılı itibariyle ülke genelinde kurulu 204 Aile mahkemesinden 191’i faal olarak çalışmaktadır ve bu mahkemelerde 109 Psikolog, 103 pedagog ve 100 Sosyal Hizmet Uzmanı toplam 312 uzman görev yapmaktadır (20.03.2012). 4787 sayılı kanunun 5. maddesinin 1,2 ve 3 numaralı bendleri ile 6. maddesinin son bendinde psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanlarının görevlerinin “ taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek; mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek; mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak ve aile mahkemesi tarafından alınabilecek koruyucu, eğitici ve sosyal önlemlere ilişkin kararların takip ve yerine getirilmesinde görev yapmak” olduğu belirtilmektedir (Karagülmez ve Ural, 2003). Aile mahkemeleri uzmanlarının bilimsel yaklaşım ve uygulamalarının katkısı ile, mahkemeler artık yargılama görevinin yanı sıra ailenin korunmasına yönelik, koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler de alabilmektedir.

### **Aile Mahkemelerindeki Uzmanların Hizmet içi Eğitimi**

Aile mahkemesi uzmanları boşanma, velayet, şahsi münasebet tesisi ve evlat edinme davalarında rapor düzenlemek suretiyle görev yapmaktadırlar. Yapılan işin doğası gereği uzmanlar sosyal inceleme raporları hazırlarken bilim ve yargı arasında köprü rolü üstlenmektedirler (Gençcan, 2006). Dolayısı ile aile mahkemesi uzmanlarının bilim ve hukuktaki gelişmeler hakkında bilgilendirilmesinin önemi ve göreve yeni başlayan uzmanlara aile mahkemelerinin işleyişi, yapısı ve görüşme teknikleri gibi konularda hizmet içi eğitim verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Adalet Bakanlığı, Aile Mahkemelerinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıların görev yapmaya başladığı 2004 yılından itibaren bahsi geçen meslek elemanlarına sadece üç kez hizmet içi eğitim düzenlemiştir. Eğitimlerin ilki, 16-20 Temmuz 2007 tarihlerinde Ankara Adalet Akademisinde aile, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı sıfatıyla görev yapan uzmanlara verilen alan uzmanlığı, mesleki gelişim ve uygulamada karşılaşılan sorunların çözüm yolları konulu bir hizmet içi eğitimidir. İkinci hizmet içi eğitim faaliyeti, UNICEF'in teknik desteğiyle 30 Haziran 2009 ve 29 Ocak 2010 tarihleri arasında, Şile ve Çeşme'de; aile, çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı sıfatıyla görev yapan 423 kişiye; hukuk, çocuk gelişimi ve ruh sağlığı, çocuk ve aile değerlendirme, mesleki iletişim ve görüşme, raporlama, profesyonellik, etik ilkeler ve çocuğa karşı şiddet, ihmal ve istismar konularını içeren on üç ayrı eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Üçüncü ve son eğitim 19-21 Mart ve 1-3 Mayıs 2012 tarihleri arasında Ankara Hakimevinde yapılmıştır. Bu eğitime Türkiye genelinde Aile ve Çocuk Mahkemelerinde görev yapan 155 psikolog, 142 pedagog ve 141 sosyal hizmet uzmanı katılmıştır (Adalet Bakanlığı, Eğitim Daire Başkanlığı, 2012).

Adalet Bakanlığınca Aile Mahkemelerinde görev yapan uzmanlara yönelik az sayıda da olsa hizmet içi eğitim yapılmasına rağmen, bu kişilerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bilimsel bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın, ele aldığı konu ve konuyu inceleme biçimi itibarıyla gelecekte yapılması planlanan hizmet içi eğitimler için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

### **Araştırma Problemi**

Nitel bir bakış açısından ele alındığında, Aile Mahkemesi uzmanlarının hizmet içi eğitim ihtiyaçları hakkındaki görüşleri nelerdir?

### **Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı, nitel bir bakış açısından Aile Mahkemelerinde psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapan uzmanların hizmet içi eğitim gereksinimi hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Bu çerçevede araştırmada başlıca şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Aile Mahkemesi uzmanlarının bugüne kadar verilen hizmet içi eğitimler hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Aile Mahkemesi uzmanlarının eğitim ihtiyaçları nelerdir?
3. Aile Mahkemesi uzmanlarının yapılacak olası hizmet içi eğitimler için önerileri nelerdir?

## YÖNTEM

### Araştırma Deseni

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim türündeki araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak Aile mahkemesi uzmanlarının hizmet içi eğitim ihtiyaçları ortaya konmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalarda küçük örnekler üzerinden çalışılsa da; olgu, durum ve olayların derinlemesine analiz ve sentez edilmesi bu araştırmaların en güçlü yönleri olarak bilinir. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaya olanak sağlar( Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmadan elde edilen verilerin önceden belirlenen temalara göre analizine başvuruyla çalışmada, betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

### Çalışma Grubu

Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla seçilmiş İstanbul(Bakırköy), Sakarya, Balıkesir, Konya, Isparta, Adana, Ankara, Kırıkkale ve Bursa adliyelerinin Aile Mahkemelerinde görev yapan 3 psikolog, 3 pedagog ve 3 sosyal hizmet uzmanı toplam 9 kişi ile görüşülmüştür. Uzmanların görev yaptıkları şehirler ve mahkemeler açısından maksimum çeşitliliğin sağlanabilmesi amacıyla, farklı şehirlerde çalışan uzmanlarla görüşülmeye çalışılmıştır. Seçilen iller ve o illerde görev yapan uzmanlar ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına göre belirlenmiştir.

Yıldırım ve Şimşek'e göre(2006) örnekleme dahil edilecek birey yada bireylerden elde edilmesi planlanan verinin derinliği ve genişliği örneklem büyüklüğü ile ters orantılıdır. Bu nedenle örneklemin büyüklüğü belirlenirken örnekleme dahil edilecek bireylerden elde edilmesi planlanan verinin derinliği ve genişliği dikkate alınmış, 9 kişinin yeterli olacağı düşünülmüştür. Bulguları yorumlarken araştırma etiği uyarınca katılımcılara kod isimler verilmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan 5 kadın 4 erkekten oluşan uzmanların tamamının mesleki tecrübesi 4-8 yıl arasında değişmektedir. Buna göre; uzmanlardan bir kişi 4 yıl tecrübeli, beş kişi 5 yıl, bir kişi 6 yıl, iki kişi 7 yıl ve bir kişi 8 yıl mesleki tecrübeye sahiptir.

### Veri Toplama Aracı ve Süreci

Görüşme formunun hazırlanması ve uygulama aşamasında iç geçerliliği artıracak tedbirleri alınmasına gayret edilmiştir. Geçerliliği yüksek bir form oluşturmak için görüşme formunda yer alacak maddelerin tasarım aşamasında 6 aile mahkemesi uzmanı ile görüş alışverişi yapılmış, buradan edinilen bilgiler ışığında görüşme sırasında sorulacak sorular planlanmıştır. Sonrasında, uzman görüşüne başvurularak bazı soru ifadelerinde gereken düzeltmeler yapılmıştır. 6 kişiden oluşan uzman grubuna hazırlanan sorular gösterilmiş; görüşleri alınmış, eleştirileri ve önerileri dikkate de alınarak soru metnine son şekli verilmiştir. Görüşmeler 21 Mart -1 Mayıs 2012 tarihleri arasında Ankara Hakimevinde yapılan hizmet içi eğitim sırasında gerçekleşmiştir. Tüm görüşmeler ve

kodlamalar aynı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler bir ses kayıt cihazı vasıtasıyla kayıt altına alınmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için araştırmacı tüm katılımcılara eşit davranmış ve mümkün olduğunca çok veri elde etmeye çalışmıştır(Denzin & Lincoln, 2000). Bu nedenle katılımcıların sorulan soruları dürüstlikle yanıtlayacağı ve kendilerini rahat hissedecekleri bir görüşme ortamı yaratılmaya çalışılmıştır. Görüşmeler 25-45 dk. arasında sürmüştür. Araştırmanın zamana bağlı güvenilirliğini arttırmak için; 21 Mart -1 Mayıs 2012 tarihleri arasında yapılan son hizmet içi eğitimin tamamlanması beklenmiş, bu eğitimi alan katılımcılar ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın zamana bağlı güvenilirliğini arttırmak için, ayrıca, görüşmeler tamamlanır tamamlanmaz verilerin betimsel analizine başlanmıştır. Araştırma formunun geliştirilmesi ve uygulaması aşamalarında yapılanların detaylarıyla açıklanması ve araştırmacının görüşmelerdeki rolünün belirtilmesiyle iç güvenirliliğin artırılması hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında, katılımcılar ile yapılan görüşmelerde altı temel soru yöneltilmiştir. Bu sorular, bugüne kadar verilmiş hizmet içi eğitimlerin sayısı, süresi, niteliği ve katılımcıların öğrenme ihtiyaçlarını karşılama durumuna ilişkin görüşleri ile katılımcıların hangi konularda eğitim ihtiyacının bulunduğu ve gelecekte yapılacak hizmet içi eğitimlere ilişkin önerilerdir. Bu çerçevede, sorulan sorulardan elde edilen veriler listelendikten sonra sonuçlar kategorilere ayrılmıştır. Sorulardan ilki bugüne kadar yapılan hizmet içi eğitimlerin sayısının “yeterli olup-olmaması”, sürelerinin “yeterli olup-olmaması”, katılımcıların öğrenme ihtiyaçlarını “karşılayıp-karşılamadığı” ve eğitimlerin genel anlamda “olumlu-olumsuz yanları” kategorilerine ayrılmış, beşinci ve altıncı sorular ise gruplama(contextualizing)stratejisine başvurularak “öğrenme ihtiyacı duyulan konu başlıkları” ve “gelecekteki eğitimlere ilişkin öneriler” olarak gruplanmıştır.

#### **Verilerin Analizi ve Yorumlanması**

Veri analizli sürecinin başında, ses kaydı cihazında bulunan verilerin bilgisayar ortamında dökümü yapılmıştır. Bu aşamada, yanlış anlamaları veya veri kaybını önlemek amacıyla ses kayıtları ve bilgisayar dökümleri bir uzman tarafından yeniden gözden geçirilmiştir. Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak ve araştırmacının sahip olabileceği bazı özne varsayımlardan kaynaklanabilecek yorumları veya yanlış anlamaları engellemek amacıyla ise katılımcı teyidi alınmıştır. Bu şekilde veri kaynakları ile oluşturulacak bir teyit mekanizması, ulaşılan sonuçların gerçeği temsil etmede ne derece yeterli olduğunu anlamada yardımcı olabilmektedir(Yıldırım & Şimşek, 2006). Bu amaçla toplanan verilerin ilk analizleri yapıldıktan sonra verilerden çıkarılan anlamlar bir rapor halinde katılımcılara gönderilmiştir. Katılımcılar bu raporu okuyarak verilerin tamlığını, analizlerin kendi düşüncelerini ve gerçeklerini yansıtmadaki yeterliliğini onaylamışlardır.

Araştırmada nitel veri analizi yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu tür analizde amaç; elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve bir takım sonuçlara ulaşılır(Yıldırım & Şimşek, 2006). Bu çalışmada veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre betimlenip yorumlanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler listelendikten sonra sonuçlar kategorilere ve gruplara ayrılmıştır. Araştırmanın geçerliliğini artırabilmek amacıyla, elde edilen verilerin yorumlanması sırasında sıklıkla katılımcıların görüşleri doğrudan alıntı yoluyla verilmeyle çalışılmıştır.

### BULGULAR ve YORUM

Aile Mahkemesindeki uzmanların hizmetiçi eğitim ihtiyacının tespitine yönelik yapılan araştırmada elde edilen bulgular şunlardır;

#### Bugüne Kadar Verilen Hizmet İçi Eğitimlerin Sayısı ve Süresi

Aile mahkemesi uzmanları ile yapılan görüşmeler bugüne kadar yapılan hizmet içi eğitimlerin sayısının “yeterli olup-olmaması” kategorisi bağlamında incelendiğinde; grubun tamamı 2004-2012 yılları arasında üç kez hizmet içi eğitim verilmesini yetersiz bulmaktadır. Katılımcılar içinden dört kişi yılda bir kez eğitim verilmesini isterken altı kişi de yılda iki kez eğitim verilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Verilen eğitimlerin sayısı kadar eğitimin süresinin ne kadar olması gerektiği de üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu konudaki görüşler “yeterli olup-olmama” kategorisi açısından incelendiğinde; katılımcıların tamamı en son yapılan üç günlük hizmet içi eğitim faaliyetinin süresini yetersiz bulmuşlardır. Katılımcıların sekizi eğitimlerin en az birer hafta süreli olması gerektiğini savunurken, bir katılımcı ise yılda iki kez olmak koşuluyla eğitimlerin üçer gün süreyle planlanmasının uygun olacağı görüşündedir.

Araştırmaya katılanların bazılarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

*K1: Yılda iki kez birer haftalık eğitimlerin yeterli olacağını düşünüyorum. 6 aylık periyodlarla verilen eğitimlerin dönütlerinin de alınmasıyla uygulamada olumlu gelişmeler sağlanabilir.*

*K:5: Eğitimler öncelikle düzenli aralıklarla olmalı, ayrıca bu aralıklar belli bir mantık silsilesi içinde belirlenmelidir.*

*K9: Yedi yıldır görev yapıyorum, sadece üç kez hizmet içi eğitim aldık. Bu eğitimlerin daha sık yapılması gerekir.*

*K2: Çalıştığımız alan itibarıyla kişisel ve mesleki gelişime çok fazla ihtiyaç var. O yüzden bilgi ve uygulamalar sık sık geliştirilmelidir.*

Görüldüğü üzere Aile Mahkemesi uzmanları, mesleğin uygulamaya başlandığı 2004 yılından itibaren bilgilendirme amaçlı üç kez yapılan hizmet içi eğitim

faaliyetlerinin sayısını yetersiz bulup yılda en az bir kez eğitim alınması gereğini savunurken, süresinin de en az bir hafta olması gerektiği ve belli bir düzen dahilinde yapılmasının uygun olduğunu belirtmektedirler.

### **Eğitimlerin Katılımcıların Öğrenme İhtiyaçlarını Karşılama Durumu**

Bugüne kadar yapılan hizmet içi eğitimlerin araştırmaya katılan uzmanların hizmet içi eğitim ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı incelendiğinde; katılımcılardan üç'ü öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmadığını söylerken, altı katılımcı ihtiyaçlarının kısmen de olsa karşılandığını belirtmektedir. Hizmet içi eğitimlerde öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmadığını söyleyen katılımcıların görüşleri şöyledir:

*K2: Bugüne kadar verilen eğitimler -birkaç hukuki bilgi dışında- öğrenme ihtiyacımın hiçbir boyutunda etkili olmamıştır.*

*K4: Eğitimlerin bana öğrenme ihtiyaçlarımı karşılaması bakımından bir faydası olmamıştır, belki başka illerde çalışan meslektaşlarımla da benimle aynı sorunları olduğunu öğrenmem bir fayda olarak sayılabilir.*

*K7: Eğitimler şu ana kadar ihtiyaçlarımı karşılamadı. Artık sürekli power pointe bakıp bir şey anlattığını sanan akademisyenlerden sıkıldım. Eğitimlerde hala ergenlik özellikleri ve sorunlarından bahsediliyorsa hem sıkıcı hem de amaçtan uzaklaşmış oluyor bence.*

Katılımcıların bazılarının yapılan eğitimlerden kayda değer bir fayda sağlamamasının yanında bazı katılımcılar da çok doyurucu olmamakla birlikte eğitimlerin kısmen fayda sağladığını düşünmektedir. Şöyleki;

*K1: İlk ve son aldığımız eğitimin mesleki açıdan bana hiçbir katkısı olmadı. Lisansta aldığımız temel bilgiler dışında alana yardımcı olacak pratik bilgiler içermiyordu. Ancak ikinci aldığımız eğitim, özellikle çocuk suçluluğunda ceza yargılaması konusunda somut ve pratik bilgiler sağladı.*

*K3: Eğitimler çalıştığımız alan ile ilgili olarak gereksinim duyduğum bilgi ve ihtiyaçlarımı karşılamadı. Sadece "çocuk ve ergen gelişim dönemleri"ne yönelik bilgi ihtiyacımı basit düzeyde karşılamıştır.*

*K5: Son katıldığım eğitimde eğitimcilerin görüşme tekniklerine yönelik vurgulayıcı ifadelerinin farkındalık kazandırdığını düşünüyorum.*

*K6, K9: Eğitimlerin eski bilgilerimiz hatırlatmak dışında fazla bir katkısı olmamıştır.*

*K8: Şimdiye kadarki eğitimlerde aile ve çocuk ile görüşme teknikleri, ceza sorumluluğunun değerlendirilmesine ilişkin hukuki bilgiler, Çocuk ve Aile Koruma Kanunları kapsamında sosyal çalışma görevlilerinin görev ve sorumlulukları, çocuk ve ergen gelişim özellikleri gibi konularda bilgi ihtiyacım karşılandı. Ancak*

*sürekli teorik bilgi verildiği için uygulamaya dönük çözüm yolları konusunda bilgi verilmiyor.*

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde; bugüne kadar verilen eğitimlerin Aile Mahkemesi uzmanlarının eğitim ihtiyaçlarını tam olarak karşılamaktan uzak teorik bilgiler içerdiği, uygulamaya dönük sorunlar ve çözüm önerilerinden bahsedilmediği, seçilen konuların lisans düzeyinde verilen temel mesleki bilgilerin ötesine geçemediği, eğitimlerde konu tekrarına yer verildiği ve katılımcıların bu durumdan rahatsızlık duyduğu anlaşılmaktadır.

### **Yapılan Hizmet İçi Eğitimlerin Niteliği**

Bugüne kadar 2007,2009-2010 ve 2012 yıllarında olmak üzere üç kez verilen hizmet içi eğitim uygulamalarının niteliği hakkında Aile Mahkemesi uzmanlarının görüşüne başvurulmuştur. Alınan cevaplar, eğitimlerin “olumlu ve olumsuz” tarafları kategorilerine ayrılmıştır. Katılımcıların eğitimlere ilişkin olumlu izlenimleri incelendiğinde; katılımcıların tamamı, bu tür eğitimleri farklı illerde çalışan meslektaşlarla bir araya gelme ve fikir alış-verişi sağlama bakımından olumlu ve motivasyon artırıcı bulduklarını söylemektedirler. Öte yandan yine katılımcıların tamamı -öğrenme ihtiyaçları tam anlamıyla karşılanmasa da- 2009-2010 yıllarında Şile ve Çeşmede yapılan ikinci hizmet içi eğitim uygulaması hakkında olumlu görüşler bildirmişlerdir. Bu konuda görüş bildiren katılımcıların düşünceleri şunlardır:

*K1: Şile’deki eğitimde eğitimciler ve gözlemciler alana ve konuya hakim kişilerdi, neden orada olduklarının ve ne anlatmaları gerektiğinin bilincindeydiler.*

*K6: Aldığımız ikinci eğitim organizasyonel ve finansal açıdan oldukça başarılı bir eğitimdi.*

*K8: İkinci eğitimin UNICEF destekli olduğu için daha nitelikli olduğunu düşünüyorum. O eğitimde katılımcıların tüm ihtiyaçları ayrıntılarıyla düşünülmüştü. Fiziki koşullar iyi olduğu gibi eğitimde ve sonrasında kullanılabilecek materyaller mevcuttu. Sonrasında geribildirimler ve eğitim sonucunda tüm uzmanlara ulaştırılan bir “rehber kitap” hazırlandı. Eğitim sıkıcı değildi, grup oyunları ve role play’ler ile desteklenmişti. Kendimizi daha değerli hissettiğimiz bir eğitimdi.*

*K9: İkinci eğitim sosyal inceleme raporu(SİR) hazırlamamda daha çok işe yaradı, bir de bu eğitimde Ceza Kanununun çok iyi ele alındığını düşünüyorum.*

Katılımcıların Şile ve Çeşme’de iki ayrı gruba yapılan eğitime ilişkin oldukça olumlu görüşlerinin yanında eğitimlerin geneline yönelik olumsuz görüş ve eleştirileri mevcuttur. Bu eleştiriler şunlardır;

*K2,K4, K6, K7: Eğitimlerde verilen konular bilindik ve mesleki uygulamada işe yaramıyor, yetersiz kalıyor.*

*K2: Adalet Bakanlığının uzmanlara yönelik kafa karışıklığı hizmet içi eğitimin doğasını da etkilemiştir. Zira eğitimlerin içerik seçimi*

ve zaman aralığının neye göre yapıldığı belirsizdir. Uzmanlar buradan aldıkları bilgileri uygulayamazlarsa bu bilgilerin hiçbir anlamı kalmaz. Bunun da oluşturulması için uzmanların alanda karşılaştıkları uygulama sorunlarının tespiti gerekir, ki bu yönde hiçbir çalışma yapılmamıştır. Nedensellik ilişkisi kuramadığımız bir eğitimin mantığı “dostlar alış-verişte görsün mantığıdır”.

K6: Eğitimler kapsamlı bir ihtiyaç analizi yapılmadan, uzmanların görüş ve önerileri dikkate alınmadan yapılıyor.

K3, K4,K6: Adli sistemi bilmeyen kişiler eğitici olarak görevlendiriliyor. Biz eğitimden bilgi edineceğimize onlar bizlerden sistem hakkında bilgi ediniyorlar.

K3: Eğitimlerin uzun aralıklarla verildiği düşünülürse planlanan sürenin çok az olduğu görülecektir.

K8: Birinci ve üçüncü eğitimlerin içeriği bizim pratik uygulamalarımıza çok katkı sağlamayacak, yapmış olmak için yapılmış eğitimlerdi. Eğitimleri düzenlemek için harcanan emek ve maddi kaynakların amacına ulaşmamış olması üzücü ve eğitime olan inancı zedeliyor.

Özetle, Aile Mahkemesi uzmanları, yapılan eğitimler içinde ikinci eğitimin içerik ve organizasyon açısından daha yararlı olduğu görüşünde birleşmektedirler. Öte yandan eğitimlerle ilgili eleştiri getiren katılımcılar, eğitimlerin içeriğinin yetersiz olduğunu ve uygulamaya dönük çözümler içermediği; içerikteki yetersizliğin sebebinin hedef grubun öğrenme ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla herhangi bir ihtiyaç analizi yapılmaması olarak görüldüğü; eğitimlerin sayısının az olduğu ve düzenli aralıklarla yapılmadığı; eğitimlerin adli sistemi bilmeyen kişilerce verildiği, bu durumun eğitim verimini düşürdüğünü düşünmektedirler.

### **Öğrenme İhtiyacı Duyulan Konular**

Araştırmada Aile Mahkemesi uzmanlarına mesleklerini sürdürürken hangi konularda öğrenme ihtiyacı hissettikleri sorulmuş, elde edilen cevaplar beş konu başlığı altında incelenirken, öğrenme ihtiyacı duyulan konular hakkında görüş bildiren kişi sayıları da verilmiştir. Buna göre; Araştırmada öğrenme ihtiyacı duyulan konular incelendiğinde ilk olarak “göreve yeni başlayanların eğitimi” başlığı altında belirtilen konular dikkat çekmektedir. Katılımcılara göre bu tür bir eğitimde yer alacak konular; yeni başlayanlar için adli sistemin tanıtımı(4), Aile Mahkemelerinin işleyişi(7), hukuk terminolojisi(1) ve mesleki etik(1) olarak belirtilmektedir.

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığının 07/06/2002 tarihli ve 11880, 03/03/2004 tarihli ve 4023 sayılı yazılarından anlaşıldığı üzere Aile mahkemelerinde psikolog ünvanlı kadrolara “Psikoloji Bölümü” mezunları atanırken, sosyal hizmet uzmanı ünvanlı kadrolara “Sosyal Hizmetler Programı” mezunları atanmaktadır(Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü,2012). Ancak pedagoğ ünvanlı kadrolara yapılan atamalar mezun olunan bölümle doğrudan

ilişkili değildir. Adalet Bakanlığı İç Denetim Birim Başkanlığının hazırladığı rapora göre “halen sistemde 2005-2007 yılları arasında sırf pedagojik eğitim aldığı için atanan torna tesfiye, fizik, kimya, biyoloji gibi bölümlerden mezun önemli sayıda uzman görev yapmaktadır(2012).

Alan dışı eğitim almış bu uzmanların süreç içinde pek çok açıdan sorun yaşamalarının muhtemel olduğu düşünülmektedir. Nitekim, araştırmada, alanla doğrudan ilgili olmayan bir branşta eğitim almış olan uzmanların mesleki anlamda sorun yaşamalarına sebep olduğu verisi elde edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı grupta yer alan pedagooglardan ikisi Eğitim Programları ve Öğretim Mezun, bir kişi ise Fizik Öğretmenliği mezunudur. Bu katılımcılar, yaptıkları işin eğitimini aldıkları alanla doğrudan ilgisi olmadığını, mesleğe yardımcı olacak temel dersleri aldıklarını, ancak bunların yeterli olmadığını, mesleğe başladıkları yıllarda çeşitli sorunlar yaşadıklarını ve bu sorunları kendi çabalarıyla aşmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu hususta bir katılımcı şunları söylemektedir;

*K4: İlk atandığımda ne iş yapacağımı bilmiyordum, ilk alınan uzmanlar biz olduğumuz için yardım edecek kimse de yoktu. Meslek içinden olan arkadaşlar kolay adapte olurken, meslek dışı bir bölümden mezun olmam nedeniyle olayları kavramam daha zor oldu. Hakimim ve mesai arkadaşlarımın desteği ve kişisel çabalarım ile ilk duruma göre mesafe kaydettim. Önceleri duygusal yaklaştığım bir çok meseleye şimdi daha profesyonelce yaklaşabiliyorum.*

Araştırmada ikinci olarak öğrenme ihtiyacı duyulan konular içinde “velayet” yer almaktadır. Boşanma süreci sonrasında ebeveynler ve çocuk açısından en önemli konulardan biri velayet, yani çocuğun hukuki sorumluluğunu ve bakım görevini hangi ebeveynin üstleneceğidir. Bu yeni yaşam düzeninde çocuğun birlikte yaşadığı velayet sahibi ebeveyni kadar, ayrı yaşadığı ebeveyni ile ilişkisinin niteliği de çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir(Öztürk, 2008). Araştırmada katılımcıların velayet konusunda önemli bir öğrenme ihtiyacı olduğu görülmüştür. Bu konu ile ilgili olarak bir katılımcı şöyle düşünmektedir:

*K6: Bugüne kadar yapılan eğitimlerde seçilen konular içinde velayetten neredeyse hiç bahsedilmediğini görüyorum. Oysaki mahkeme uzmanlarının hazırladıkları raporlar içinde en önemlisi çocukların velayetine ilişkin raporlardır. Çünkü bu raporlar karar verme sürecini büyük oranda etkileyerek çocukların ve dolayısıyla ailelerinin yaşamlarına yön vermektedir. Bu konunun profesyonelce ele alınması için uzmanlar ciddi bir eğitim almalıdır.*

Velayete ilişkin öğrenilmek istenen konu başlıkları; velayette dikkat edilmesi gereken hususlar(7), velayette çocuğun yüksek yararı nasıl sağlanır?(3), örnek olaylar yardımıyla velayet değerlendirilmesi(6). Görüldüğü üzere katılımcıların önemli bir kısmı velayet konularında öğrenme ihtiyacı duymaktadır.

Katılımcıların velayete ilişkin konularda teorik bilgiler yerine uygulamaya dönük bilgi ve görüş edinme ihtiyacında oldukları anlaşılmaktadır. Bunun nedenini bir katılımcı şöyle açıklamaktadır:

*K9: Velayet hakkında görüş bildirirken en çok yaşadığımız sıkıntı, her ailenin çocukları ile ilişkisinin, sosyal koşullarının ve aile içi iletişiminin birbirinden farklı olmasıdır. Bu nedenle velayete ilişkin görüş bildirirken standart pedagojik bilgilerle dayanarak genelleme yapılamayacağını görürsünüz. Bu nedenle velayet hususunda teorik bilginin yanında vaka incelemeleri ile konu ele alınırsa eğitimin daha verimli olacağını düşünüyorum.*

Katılımcıların bilgi edinmek istedikleri bir başka konu başlığı da “boşanma” dır. Aile mahkemesi uzmanlarının boşanma sürecine ilişkin en fazla bilgi edinmek istedikleri konu aile danışmanlığıdır(7). Aile mahkemeleri bünyesinde yapılan mesleki çalışmalarda “danışmanlık hizmeti” asli görev olmamasına rağmen uzmanların bu konuda eğitim alma ihtiyacı hissetmesi dikkat çekicidir. Bu konuda bir katılımcı şu görüşü bildirmiştir:

*K3: Birlikte çalıştığımız çiftler arasında yaşanan iletişim, cinsel ve ailevi sorunlar gibi problemleri daha sağlıklı tespit edebilmek ve uzlaşma ihtimali bulunan çiftlere mesleki yönlendirme yapabilmek için aile danışmanlığı eğitimi almamız şarttır.*

Boşanma eşler için mutsuz bir evlilikten kurtuluş olarak görülse de, gerçekte büyük umutlarla kurulmuş olan evliliğin ve aile sisteminin yıkımı demektir(Aydın, 2009). Boşanma süreci çok boyutlu, karmaşık ve aile yapılarına göre değişiklik gösteren bir süreçtir. Bu nedenle çiftleri boşanmaya götüren sebepler, bu süreç içinde çocukların durumu, boşanmanın olası sonuçları ve varsa uzlaştırma ihtimali gibi hususlar titizlikle incelenmesi gereken konulardır. Boşanma ailenin yaşadığı bir kriz dönemidir ve bu krizin tüm aşamalarında iyi yönetilmesi gereklidir. Bu dönemde etkin rol oynayan Aile Mahkemesi uzmanları boşanma dinamikleri ve boşanma sürecine ilişkin eğitim ihtiyaçlarını gündeme getirmektedirler(6). Aile mahkemesi uzmanlarına göre öğrenme ihtiyacı duyulan bir başka konu da gerektiğinde tarafların yönlendirileceği kurumlardır(2). Bu konu da bir katılımcı şöyle görüş bildirmektedir:

*K7: Bazen psikolojik anlamda destek alması gereken kişilerle karşılaşıyorum veya evlilik danışmanlığı almaları durumunda uzlaşabilecek çiftler oluyor. Bu durumlarda çiftleri yönlendirirken işbirliği yapılabilecek kurumlar konusunda tereddüt yaşıyorum.*

Bilhassa, barışma ihtimali olan çiftlerin doğru merkezlere yönlendirilmesi son derece önemlidir. Yanlış bir yönlendirme çiftlerin sorunların çözümüne dair umutlarını söndüreceği ve boşanma sürecini uzatacağı için tarafların ve ortak çocuklarının zarar görme ihtimali yüksek olacaktır.

Boşanma sürecine ilişkin öğrenme ihtiyacı duyulan bir başka konu ise uzlaştırma eğitimi(3)'dir. Bu konuda bir katılımcı şunları söylemektedir:

*K5: Uzlaştırmanın nasıl yapılması gerektiği konusunda bilgiye ihtiyacım var. Çünkü bizden sıklıkla çiftleri uzlaştırmamız bekleniyor. Ancak bu durum bilgi, tecrübe ve zaman isteyen bir süreç. Yanlış uygulama sonucunda ölümle sonuçlanabilir. O nedenle çiftler bilinçsizce uzlaştırılmamalı.*

Pek çok ülkede boşanma gerçekleşmeden etkin işleyen bir uyarı ve uzlaştırma mekanizması ile boşanma sürecinde olan çiftler uzmanlar vasıtasıyla uzlaştırılmaktadır. Türkiye’de 4787 sayılı kanun madde 6-1a’da gerekli görüldüğü takdirde mahkemenin çiftleri evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda uyarıp uzlaştıırabileceğinden bahsedilmektedir. Uygulamada pek çok Aile mahkemesi hakimi uzlaştırma konusunda samimi çaba içindedirler ve bu konuda uzmanların aktif rol oynamasını istemektedirler. Ancak eşlerin mahkemeye intikal eden davalarda bir uzlaşma zeminin kalmadığı düşüncesi ile hareket etmeleri bu konuda uzman uygulamalarını zora sokmaktadır(Cılga,2005). Öte yandan aile içi sorun yaşayan ve boşanmaya karar vermiş çiftleri uzlaştırmak hem tecrübe hem de hizmet içi eğitim gerektiren ciddi bir iştir. Bu nedenle Aile mahkemesi uzmanlarına uzlaştırma süreci, yöntemleri ve başka ülkelerde yapılan uygulamalar hakkında bilgiler sunulmalıdır.

Öğrenilmek istenen dördüncü konu “alanla ilgili gelişmeler” başlığı altında ele alınmıştır. Bu hususta bilgi edinmek istenen konular; Hukuk Mahkemeleri Usul Kanunu(HMUK)’un aile mahkemesi uzmanlarını ilgilendiren kısmı hakkında bilgi(1), yine HMUK’da çiftler arası sulh konusunun nasıl ele alındığı(2), başka ülkelerde Aile Mahkemesi uygulaması örnekleri(1)ve yeni sosyal hizmet modelleri(1)dir.

Aile Mahkemesi uzmanlarının bilgi almak istedikleri son konu “görüşme teknikleri” başlığı altında ele alınmaktadır. Katılımcılar çocuklarla görüşme teknikleri hakkında uygulamalı bilgi almak istediğini belirtirken(3), bazı katılımcılar da oyunla görüşme konusuna özel vurgu yapmıştır(2). Görüşme tekniklerine ilişkin en çok bilgi edinilmek istenen konu ise travmaya maruz kalmış çocuklarla görüşme teknikleridir(5). Bu hususta bir katılımcı şunları söylemektedir:

*K6: İncelemelerim sırasında zaman zaman aile içi şiddet, taciz, tecavüz ve bir yakının kaybı gibi travmatik durumlara maruz kalan çocuklarla görüşme yapmak durumunda kalıyorum. Boşanma gibi başlı başına travmatik bir olayla ilgili bu tür çocuklarla görüşme yaparken onları örselemek istemiyorum. Bu nedenle mağdur çocuklarla nasıl görüşme yapılacağını öğrenmek istiyorum.*

Görüşme teknikleri başlığı altında öğrenilmek istenen son konu ise projektif testlerdir(2). Araştırmada, bu tür yapılandırılmış testlerin, tarafların var olan psikolojik sorunlarını anlamalarında uzmanlara temel düzeyde farkındalık yaratacağı için kullanılmak istendiği görülmüştür. Bununla birlikte bu tür

testlerin tarafların görüşmeler sırasında ifadelerindeki samimiyeti yordamada uzmanlara yardımcı olacağı düşünüldüğü anlaşılmaktadır.

### Gelecekte Yapılacak Eğitimlere İlişkin Öneriler

Araştırmada hizmet içi eğitimlere ilişkin önerilerin neler olabileceği sorulmuş, elde edilen cevaplar üç ana başlık altında gruplanmıştır. Buna göre katılımcıların öncelikli olarak önerilerde bulunduğu konu “*eğitimlerin sayısı ve süresinin artırılması*” önerisidir. Bugüne kadar verilen hizmet içi eğitimlerin sayısını az bulan katılımcıların tamamı(9) hizmet içi eğitimlerin sayısının artırılmasını önermektedirler. Bunun yanında katılımcıların tamamına yakını(8) sadece eğitim sayısının artırılmasını yeterli bulmayarak süresinin de en az bir hafta olmak üzere belirlenebileceğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların diğer önerisi de hizmet içi eğitim yapılmadan önce planlama aşamasında “*ihtiyaç analizi*” yapılmasıdır. İhtiyaçlarının kısmen karşılandığını belirten katılımcılar kapsamlı bir ihtiyaç analizi yapıp öğrenme ihtiyacı hissedilen konuların ve ortak sorunların belirlenmesini, elde edilen verilere göre eğitimin içeriğinin seçilmesini önermektedirler(7). Bu konuda bir katılımcı şunu söylemektedir;

*K6: Eğitimlerden önce mutlaka geniş çapta ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Böylece eğitimlerde zaman ve emek kaybı yaşanmamış olur. Bu analiz sadece anketler yoluyla değil, görüşme yoluyla da yapılmalı.*

*K7: Eğitimlerde ergenlik gibi teoride bildiğimiz ve defalarca dinlediğimiz konular yerine ihtiyaç duyduğumuz konular anlatılsın. Bunun için farklı illerde bulunan aile mahkemesi uzmanlarının görüşü alınmalıdır.*

İhtiyaç analizi yapılmasına yönelik önerilerin yanında bir katılımcı da(K6) hizmet içi eğitim programları hazırlamanın uzmanlık gerektiren bir iş olduğu, bu nedenle programları hazırlayan ekibin içinde bir program geliştirme uzmanının da bulunmasının uygun olacağı önerisini getirmektedir.

Katılımcıların görüş bildirdiği öneriler içinden oluşturulan son grup da “hizmet içi eğitim sürecine ilişkin genel öneriler” dir. Buna göre katılımcıların en fazla öneri getirdiği konu(7) hizmet içi eğitimi veren eğitimcilerin Aile Mahkemelerindeki işleyişi ve uygulamaları bilen kişiler olmasıdır. Uzmanların rapor yazımı, mesleki etik ve görüşme teknikleri gibi konularda mesleki açıdan standardı yakalayabilecekleri türden bir eğitim yapılması katılımcıların(3) bir başka önerisidir.

Bir diğer öneri de katip, hakim, savcı ve uzmanların bir arada görüş alışverişinde bulunacağı bir çalıştay yapılmasıdır(2). Bu öneriyi getiren uzmanlar, bahsi geçen meslek gruplarında görev yapanların boşanma sürecinin değişik

aşamalarına dahil olması nedeniyle sorunlar ve uygulamalar hakkında görüş alışverişinde bulunmasının faydalı olacağını düşündüklerini söylemektedirler.

Katılımcıların bahsettiği diğer öneriler ise eğitimlerin örnek olaylar üzerinden vaka sunumu şeklinde yapılması(3), aile danışmanlığı eğitimi verilmesi veya bu konuda yüksek lisans yapanlar ve kurslara katılanların desteklenmesi(4)dir.

### **TARTIŞMA ve SONUÇ**

4787 sayılı kanun ile 2004 yılından itibaren Aile Mahkemelerinde uzman sıfatıyla çalışan meslek elemanlarının görev yapmaya başlaması ile birlikte Aile Mahkemelerindeki uygulamalar farklılaşmış; çiftler ve çocuklar açısından kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri bir ortam yaratılarak boşanma süreci psikolojik, pedagojik ve sosyal açıdan incelenmeye başlanmıştır. Ancak tahmin edileceği üzere bu mekanizmanın kurulması ve işlemesi süreci çeşitli sorunları ve aksaklıkları da beraberinde getirmektedir. Bu süreçte uzmanların yaşadığı ve yaşaması muhtemel sorunların giderilmesinin bir yolu da hizmet içi eğitim sağlanmasıdır.

2004 yılından günümüze kadar Aile mahkemesi uzmanlarına verilen hizmet içi eğitimlerin sayısının ihtiyacı karşılamaktan uzak olduğu bir gerçektir. Yapılan eğitimlerin dışında başkaca yurt içi ve yurt dışı eğitim faaliyeti (seminer, panel, çalıştay) yapılmadığı gibi uzmanların yurt dışında eğitim almaları yolunda herhangi bir uygulama da olmamıştır(Adalet Bakanlığı, İç Denetim Birim Başkanlığı, 2012). Bu nedenle hizmet içi eğitimlerin belli bir düzen içinde ve her yıl tekrarlanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan boşanma nedenlerinin bölgesel farklılık gösterdiği ülkemizde, uzmanların eğitim ihtiyacı da bu bölgesel farklılıklara göre değişmektedir. Bu nedenle, sunulması planlanan konuların ve faaliyetlerin Türkiye'nin farklı bölgelerindeki adliyelerde görev yapan uzmanların görüş ve önerilerine başvurularak belirlenmesinin verimliliği artıracak bir gerçektir.

Aile mahkemesi uzmanları uzun bir süre boyunca sadece pedagojik formasyonu olması kriterine göre seçilmiş ve atanmışlardır. Oysa Çocuk Koruma Kanunu'nun 32 nci maddesi ile Pekin Kuralları'nın 22.1 maddesinde, çocuk mahkemelerinde görevli hâkim, savcı, sosyal çalışmacı ve diğer görevlilerin çocuk hukuku, çocuklara yaklaşım, sosyal hizmet, çocuk psikolojisi gibi konularda eğitim almaları gerektiği hükmüne yer verilmiştir. Uzmanların önemli bir kısmının meslekle doğrudan ilişkili olmayan branşlardan geldiği ve herhangi bir hukuki altyapılarının olmadığı dikkate alındığında eğitim ihtiyacının boyutu daha iyi anlaşılabacaktır.

Aile Mahkemesinde görev alan uzmanlar mülakat sınavına, staja, oryantasyon eğitimine tabi tutulmadan ve genel olarak yargı hizmetleri konusunda bilgilendirilmeden göreve başlamaktadırlar. Aile ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (ASUD) tarafından Aile Mahkemesinde çalışan uzmanlar üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre; uzmanların “adalet sistemini” tanımlarına yönelik hiçbir oryantasyon eğitiminin olmaması nedeni ile mağdur oldukları anlaşılmıştır(2008). Benzer bir sonuç, Atamtürk’ün 131 Aile Mahkemesi uzmanı üzerinde yaptığı bir çalışmada da elde edilmiştir. Buna göre yeterince hizmetiçi eğitim alamama sorunu ile duygusal tükenmişlik hissi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur(2010). Bu nedenle tüm uzmanlara adli sistemi tanıtan bir eğitimin yanında; psikologlara psiko-terapi eğitimi, adli görüşme teknikleri eğitimi, test envanter eğitimi; aile mahkemesinde çalışanlara aile danışmanlığı eğitimi ve velayet konularında eğitim verilmesi gerekmektedir.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2009 yılında yapılan bir araştırma sonucuna göre, 4787 sayılı kanunun 7. Maddesindeki “sulha davet” hususunda aile mahkemelerindeki hakimlerin uzmanlardan yeterince faydalanamadıkları anlaşılmaktadır. Tarafların psikolojilerinin daha çok gözetilmesi ve davaların anlaşma ile sonuçlanmasında başarı oranını artırması açısından uzmanlara önemli görevler düşmektedir. Ancak sulha davet konusu uzmanlık ve tecrübe gerektiren önemli bir konudur. Bu nedenle uzmanlar Aile Mahkemelerinde sulha davet süreci hakkında kapsamlı bir eğitim almalıdırlar.

Aynı araştırma sonucuna göre, Aile Mahkemelerinde görevli hakim, uzman ve personelin mesleki bakış, donanım, bilgi birikimi ve bilimsel görüşlerden doğan farklılıklarının uygulamada sorun oluşturduğu görülmüştür. Bu sorunun giderilmesi için bu meslek gruplarına yönelik seminerler düzenlenmeli, bilgi alışverişi sağlanmalı ve uygulamada birlik oluşturulmalıdır.

Aile mahkemesi uzmanları hukuk sürecini etkileyecek çok önemli bir konumda görev yaptıkları için mesleki açıdan bell bir kaliteyi yakalamak zorundadırlar. Bu nedenle, Aile Mahkemesi uzmanlığı bir kariyer mesleği haline dönüştürülmeli, belli aralıklarla yurtiçi ve yurt dışı eğitim olanakları sağlanarak kalitesi artırılıp alacakları üst uzmanlık eğitiminden sonra “Başuzman” olarak hakimlik mesleğinde olduğu gibi mesleki gelişimleri ölçüsünde özlük haklarında artış sağlanarak hem meslek daha cazip hale getirilmeli hem de mesleki verimlilik artırılmalıdır.

Halen adli sistemimizde çalışan yargı profesyonellerinin bir kısmının, uzmanlar ve yerine getirdikleri fonksiyonlar konusunda bilgi eksiklikleri bulunmaktadır (Adalet Bakanlığı, İç Denetim Birim Başkanlığı, 2012). Bu kişilerin farkındalık

ve verimliliklerin artırılması amacıyla tüm paydaşların bulunduğu düzenli ve sistemli çalıştay ve eğitim faaliyetleri yaptırılarak yurt dışı uygulamalarından da yararlanılmalıdır. Ayrıca ülke genelinde olumlu uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve olumsuz uygulamaların da bertaraf edilmesi amacıyla çocuk ve aile mahkemelerinde görev yapan hâkimler, savcılar, avukatlar, öğretim üyeleri ve uzmanların birlikte katıldığı çalıştay, sempozyum gibi etkinlikler düzenlenmelidir.

Hizmet içi eğitimleri veren eğitimcilerin Aile Mahkemelerinin işleyişini ve sorunlarını bilen meslek elemanları arasından seçilmesinin; eğitimlerde sunulan konuların ağırlıklı olarak uygulamada yaşanan sorunları ve çözüm yollarını temel alan konular arasından belirlenmesinin; içeriğin sunumunda kullanılacak öğretim tekniklerinin yetişkin öğrenenlerin özelliklerini dikkate alarak seçilmesinin ve konuların rol yapma tekniğinin kullanıldığı örnek vaka sunumları yoluyla işlenmesinin ileride yapılacak hizmet içi eğitimlerin kalitesini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

### KAYNAKLAR

- Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Müsteşarlık Bilgi Edinme Bürosu. (24.02.2012). <http://vatandas.uyap.gov.tr/evrak> adresinden evrakın suretine (kV811xG - ZZBb8nP - /0DYUJe – TjeP1A=) kodu ile erişilebilmektedir.
- Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü, Müsteşarlık Bilgi Edinme Bürosu. (20.03.2012). Sayı no: B.03.0.PER.0.00.00.03/2317/13609.
- Aile ve Çocuk Mahkemelerinde İstihdam Edilen (Psikolog, Pedagog, Sosyal Hizmet Uzmanı) Verimliliklerinin Azami Seviyeye Çıkarılması Konusunda Yaşanan Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerisi Geliştirilmesiyle Alakalı Çözüm Raporu.* (03. 2012). Ankara: TC. Adalet Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanlığı Yayınları. s. 36.
- Atamtürk, E. (2010). *Aile Mahkemeleri Uygulamalarında Yaşanan Sorunların Aile Mahkemesi Uzmanlarının Tükenmişlik Düzeylerine ve İş Doyumlarına Etkisi.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Enstitüsü. s. 131.
- Cılga, İ. (2005). *Aile mahkemeleri tasarısı üzerine bir değerlendirme.* 15.06.2012 tarihinde <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/> adresinden alınmıştır.
- Çocuk Koruma Kanunu.* 22.04.2013 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Denzin, N., & Lincoln, N.K. (2005). *Handbook of qualitative research* (3rd ed.) California: Sage.
- Gençcan, Ö. U. (2006). *Boşanma Hukuku.* Ankara: Y. Yayınevi.
- Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama.* Ankara: 3A Danışmanlık.
- Öztürk, M. (2008). *99 sayfada boşanmış ailelerde çocuk.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Pehlivan, İ. (1992). Hizmet-içi Eğitim- Verimlilik ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi.* Cilt: 25, Sayı: 1, s. 151.
- Türkiye’de Aile Mahkemeleri Uygulaması ve Uygulamaların Değerlendirilmesi.* (2009). Ankara: TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. S. 250-251, 269.

*United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules")*. 22.04.2013 tarihinde <http://www.un.org/> adresinden alınmıştır.

Yüksel, N. D. (5-7 Kasım 2008). Aile Destek Hizmetinde Aile Mahkemesi Uzmanlarının Rolü ve Karşılaştıkları Engeller. *TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. V. Aile Şurası, Aile Destek Hizmetleri Bildirileri. S. 382.*

Yıldırım, A. Ve Şimşek H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

### SUMMARY

According to the understanding of contemporary education, training itself is a lifelong process. After the completion of formal education, one of the other types of the training is in-house training provided for adults. In-house training is mainly used for the individuals having lack of knowledge, skills and attitudes required by their employers, or for training potential future managers or just for updating participants about the latest developments in their own fields. (Pehlivan,1992).

Throughout their professional lives, employees do often benefit from in-house training activities. Since 2004 from the date of their first employment, psychologists, pedagogues and social workers employed by Family Courts working under Ministry of Justice, have completed 3 in-house training seminars. The purpose of this study is to question the in-house training needs of psychologists, pedagogues and social workers employed by Family Courts from a qualitative point of view.

Although there is a small number of in-house training seminars for the current experts of Family Courts, no scientific research has been made so far to identify the training needs of them.

This study not only by means of its subject, but also by means of the analysis methodology, is aiming to contribute for the future in-house training seminars. In this fact research as being one of the qualitative research methods, semi-structured interview technique was used. The sampling of the research was done by maximum diversity sampling. The outcome data was interpreted by using descriptive analysis method.

According to results of this research, social workers of the Family Court, concluded that the in-house trainings held since 2004, were insufficient both numerically and also from duration point of view. Participants also declared that not only content and the quality of the completed training seminars was inadequate, but also those training were insufficient to meet the educational needs of the practical training. Participants mentioned that the needed trainings could be grouped as start-up trainings for newcomers, child custody/divorce, developments about the field and interview techniques. Family Court social workers suggested to have regular in-house trainings at least for one week and at least once a year. But before that, a detailed requirement

analysis should be made and the trainers should be picked from the experienced people in the field. Also practical solutions to the daily practice problems faced by the social workers should be discussed in the trainings.